

Verslag van Orgelherstelwerkzaamheden 21 februari 2006

Heden heeft onderhoud plaatsgevonden aan het orgel, alsmede een stembeurt. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd door de heer Willem van Dijkhuizen uit Apeldoorn. Hij is sinds 1 februari jl. voor ons de opvolger van de heer Piet Raadgever, die met pensioen is gegaan. De heer Van Dijkhuizen heeft al 30 jaar ervaring in de orgelbouw, niet alleen bij de firma Fama & Raadgever, maar ook bij Pels & Van Leeuwen, Reil e.a.

Algemeen

Het gehele orgel is doorgenomen en gestemd. Zorgvuldig gemeenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat er met ons orgel niets bijzonders of zorgelijks aan de hand is. Het orgel is voor een product van dat tijdvak (tweede helft vijftiger jaren) in de normale technische positie is en kan het nog lang kan uithouden. Zelfs een klein orgel als het onze, met 'maar' acht stemmen, bevat vele duizenden beweegbare onderdelen van hout, van metaallegeringen, van vilt en leer, waarvan de werking beïnvloed kan worden door schommelingen in temperatuur en relatieve luchtvochtigheid. Dat dit effectief aan de orde is komt mede omdat in doorsnee gebruik de Kerkzaal maar eens per week wordt verwarmd; de warmte nestelt zich in eerste instantie hoger in de Kerkzaal, waar het orgel zich bevindt; tegen de tijd dat het op de stoelen een prettige temperatuur is ($\pm 18^{\circ}\text{C}$) is het hoger in de Kerkzaal al snel 22 of 23 $^{\circ}\text{C}$. Op dat moment wordt het orgel bespeeld, waarvoor de wind (de blaasluft) wordt aangezogen via het hok van de Huishoudelijke Dienst, waar het snel 8 tot 10 graden koeler is. Die temperatuurverschillen geven natuurlijk op sommige materialen wat spanningen. Bij temperatuurschommelingen in beperkte tijd (zaterdagmiddag de kachels aan en zondag na dienst weer uit) van 10 of meer graden in de Kerkzaal, schommelt daardoor de relatieve luchtvochtigheid minstens zo heftig, maar tegengesteld; bij de hogere temperatuur daalt de relatieve luchtvochtigheid sterk, terwijl de vers aangezogen koele orgelwind, ook al droog is; er zijn dus wekelijks twee 'klappen' in de relatieve luchtvochtigheid, want de luchtvochtigheid stijgt weer sterk bij de afkoeling van de Kerkzaal, zeker als dit is na een volle kerkdienst met veel warme en vochtige (regenachtig weer) bezoekers.

Eén der organisten heeft al eens gesuggereerd het aantal registers van ons orgel iets uit te breiden, opdat nog mooier en beter orgelspel uitgevoerd kan worden, ook ter begeleiding van de kerkzang.

Daarbij zijn zachte/strijkende registers genoemd, zoals een 'Vox Celeste' of een 'Vox Humana'; tevens is gesuggereerd ook juist een register toe te voegen dat veel 'scherper' is dan wat we nu kennen, bijv. een dulciaan- of trompetregister. Deze laatste registers zijn zogenaemde 'tongwerken' en vereisen veelal wekelijks stemmen (zo niet dagelijks!).

Het toevoegen van twee stemmen (= ca. 70 pijpen) is vanuit muzikaal oogpunt wel begrijpelijk, maar het stuit op enkele bezwaren:

1

er is in de orgelkast geen ruimte (ons orgel is echt extreem compact gebouwd, naar verluidt, omdat de architect verzuimd had hiervoor plaats in te ruimen)

2

er is te weinig wind/druk (dit orgel draait op erg lage druk, als van een kabinet-orgel)

3

het vergt een investering die n.m.m. rond de 30.000 euro zal liggen!

Toevoegen van 2 registers is iets dat bovendien een totaal-aanpassing en her-intonering van het orgel vergt, waardoor de kosten hoger komen te liggen dan alleen voor de techniek en inbouw van die twee stemmen.

Verhoging van de winddruk kan gezien de huidige intonering maar in beperkte mate; het is misschien wel nodig in één der komende jaren, omdat ons orgel nu bij gebruik van alle registers tegelijk, al een zekere traagheid in aanspreken van de pijpen vertoont.

Details

Het sinds eind vorig jaar deels uitgevallen en verder door Raadgever en mij ontkoppelde register Terts op het onderklavier werkt weer geheel; zoals al begin december naar voren kwam was de sleep ergens in de lade gebroken. Deze breuk in de van plexiglas vervaardigde sleep, die zijn oorsprong zeer waarschijnlijk al heeft gehad in de bouw van het orgel (!) was herkenbaar later al eens provisorisch hersteld; wij troffen in de luchtdicht afgesloten sleeplade resten van plakband aan (!) .

Het pijpwerk van het register is geheel uitgenomen, na reparatie van de registerlade herplaatst en door ons herstemd.

Met 'innovatief knutselwerk' is deze slede nu voorzien van flexibele zijgeleiders. Van deze binnenwerkdetails zijn foto's gemaakt.

Ook de hoge F op het pedaal met het register Subbas (de meest rechter pedaalrede) spreekt weer en speelt beter/directer aan; hier was ooit een merkwaardige pedaalafstelling ingevoerd, waardoor de abstracten (het mechaniek in en achter de speeltafel, boven het kastje met de geluidsinstallatie) tegen een dood punt aanliepen; dat maakte enerzijds aanspreken zwaar en anderzijds gaf het risico op 'hangen' zoals ook laatst weer gebeurde. In het pedaal is een ooit extra aangebracht verhogingsrubber weer verwijderd en is gebruik gemaakt van de reguliere stelschroeven

Mede na de nu uitgevoerde reparatie kan het orgel er volgens de heer Van Dijkhuizen weer een jaar, of in elk geval vele maanden tegen aan, behoudens natuurlijk de kleine bijstemmingen, die ikzelf verzorg.

Alexander Overdiep